

Nr 122

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 53 § och punkt 10 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.; given Stockholms slott den 13 mars 1959.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag om ändrad lydelse av 53 § och punkt 10 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);

2) förordning angående ändrad lydelse av 6 § förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt; samt

3) förordning om ändrad lydelse av 37 § 2 mom. taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623).

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att beskattning av belopp, som utgår på grund av pensionsförsäkring och utbetalas till särskilt insatt förmånstagare, i vissa undantagsfall skall beskattas hos försäkringstagaren i stället för hos förmånstagaren. Lagstiftningen föranledes av att nuvarande beskattningsregler på området utnyttjats till att erhålla eljest inte medgivna avdrag vid inkomsttaxeringen.

Förslag

till

lag om ändrad lydelse av 53 § och punkt 10 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)

Härigenom förordnas, att till 53 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 skall fogas ett nytt moment, betecknat 4 mom., av nedan angiven lydelse *samt* att punkt 10 av anvisningarna till 32 § samma lag¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

53 §.

4 mom. Har förmånstagare till pensionsförsäkring, som tagits annorledes än i samband med tjänst, på grund av förmånstagareförordnandet uppburit försäkringsbelopp före försäkringstagarens död och äro omständigheterna sådana att försäkringstagaren icke vid utbetalning av motsvarande belopp till förmånstagaren skulle hava varit berättigad till avdrag för beloppet såsom för omkostnad eller periodiskt understöd, skall försäkringstagaren vara skattskyldig för beloppet. Vad nu sagts om försäkringstagaren skall äga motsvarande tillämpning i fråga om den som vid försäkringstagarens död eller eljest efter denne erhållit förfoganderätten till försäkringen.

(Se vidare anvisningarna.)

Anvisningar

till 32 §.

10. Ändras försäkringsavtal — — — utbetalt belopp.

Övergår äganderätten till pensionsförsäkring, som icke tagits i samband med tjänst, annorledes än på grund av försäkringstagarens död till annan juridisk person än pensionsstiftelse, skall ett belopp motsvarande försäkringens värde vid tiden för äganderättens övergång anses såsom på grund av pensionsförsäkringen utbetalt till försäkringstagaren. Vad nu sagts om försäkringstagaren skall äga motsvarande tillämpning i fråga om den som vid försäkringstagarens död eller eljest efter denne erhållit förfoganderätten till försäkringen och överlåter äganderätten till densamma.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och skall tillämpas första gången vid 1960 års taxering. Lagen skall dock icke äga tillämpning i fråga om belopp som på grund av förmånstagareförordnande uppburits före den 1 januari 1959 och ej heller i fråga om belopp som uppburits efter ingången av år 1959, där förordnandet av förmånstagare skett före ingången av sistnämnda år och visas icke hava kunnat återkallas efter nämnda tidpunkt.

¹ Senaste lydelse av punkt 10 av anvisningarna till 32 § se 1950: 308.

Förslag

till

förordning angående ändrad lydelse av 6 § förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt

Härigenom förordnas, att till 6 § förordningen den 26 juli 1947 om statlig inkomstskatt skall fogas ett nytt moment, betecknat 4 mom., av nedan angiven lydelse.

6 §.

4 mom. Har förmånstagare till pensionsförsäkring, som tagits annorledes än i samband med tjänst, på grund av förmånstagareförordnandet uppburit försäkringsbelopp före försäkringstagarens död och äro omständigheterna sådana att försäkringstagaren icke vid utbetalning av motsvarande belopp till förmånstagaren skulle hava varit berättigad till avdrag för beloppet såsom för omkostnad eller periodiskt understöd, skall försäkringstagaren vara skattskyldig för beloppet. Vad nu sagts om försäkringstagaren skall äga motsvarande tillämpning i fråga om den som vid försäkringstagarens död eller eljest efter denne erhållit förfoganderätten till försäkringen.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och skall tillämpas första gången vid 1960 års taxering. Förordningen skall dock icke äga tillämpning i fråga om belopp som på grund av förmånstagareförordnande uppburits före den 1 januari 1959 och ej heller i fråga om belopp som uppburits efter ingången av år 1959, där förordnandet av förmånstagare skett före ingången av sistnämnda år och visas icke hava kunnat återkallas efter nämnda tidpunkt.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 37 § 2 mom. taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623)

Härigenom förordnas, att 37 § 2 mom. taxeringsförordningen den 23 november 1956 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

37 §.

2 mom. Vid avlämnande — — — iakttagas följande.

Avser sådan — — — förmånen utgått.

I kontrolluppgift, — — — traktamentsersättning utgått.

Därest vid — — — som avdragits.

Har arbetsgivare — — — sålunda uppburits.

I kontrolluppgift — — — preliminär A-skatt.

Särskild uppgiftshandling — — — före taxeringsåret.

Kontrolluppgift, som i 1 mom. tredje punkten sägs och som avser pensionsförsäkring tagen annorledes än i samband med tjänst, skall innehålla uppgift om försäkringstagaren eller, i förekommande fall, den som vid försäkringstagarens död eller eljest efter denne erhållit förfoganderätten till försäkringen.

Uppgift skall — — — lämpad blankett.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 mars 1959.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden NILSSON, STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, JOHANSSON, AF GEIJERSTAM.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler fråga om *skattskyldighet för vissa belopp som utgår på grund av pensionsförsäkring* och anför därvid följande.

1. **Inledning.** Vid inkomsttaxeringen erhåller ägare av pensionsförsäkring i regel avdrag för erlagda premier för försäkringen. Såsom en konsekvens härav beskattas i allmänhet utfallande försäkringsbelopp. Bestämmelserna härom tar sikte på normalfallet, nämligen att försäkringstagaren eller dennes efterlevande även åtnjuter pensionen. Hos vem beskattningen skall ske, när särskilt förordnad förmånstagare uppbär försäkringsbeloppen, har tidigare icke varit fullt klarlagt. Några författningsbestämmelser som reglerar just denna situation finns inte.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 december 1958 tillkallade jag kammarrättsrådet *N. G. Lindquist* och försäkringsdirektören *B. Ekestaf* för att utreda frågan om hur beskattningen av belopp, som utgår på grund av förmånstagareförordnande till pensionsförsäkring, bör ordnas.

Den 9 januari 1959 avlämnade utredningsmännen en promemoria (stencilerad) jämte författningsförslag i ämnet. Författningsförslagen torde såsom *Bihang* få fogas vid statsrådsprotokollet i detta ärende.

Över promemorian har, efter remiss, *yttranden* avgivits av kammarrätten, statskontoret, riksskattenämnden, försäkringsinspektionen, pensionsstyrelsen, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län, Svenska försäkringsbolags riksförbund, Svenska personalpensionskassan och Folksam (Livförsäkringsanstalten Folket, Försäkringsanstalten Samarbete, Försäkringsanstalten Välfärd och Försäkringsaktiebolaget Leire).

2. **Gällande rätt.** I försäkringsavtalslagen (102 och 103 §§) finns de bestämmelser som reglerar möjligheten att insätta förmånstagare till försäkringsbelopp. Stadgandenas innebörd är i huvudsak följande.

Försäkringstagare kan, om han önskar att försäkringsbeloppet skall tillfalla annan, insätta denne som förmånstagare. Ett sådant förordnande kan

i regel när som helst återkallas av försäkringstagaren, om han inte förbundit sig gentemot förmånstagaren att inte återkalla förordnandet. Efter försäkringstagarens död kan dock återkallelse inte ske.

För att förmånstagareförordnande skall bli giltigt fordras att förordnandet meddelas försäkringsgivaren skriftligen eller också att det genom försäkringsgivarens försorg antingen intas i eller antecknas på försäkringsbrevet. Några särskilda formella krav på förbindelse, varigenom förmånstagareförordnande görs oåterkalleligt, finns inte. Förbindelsen behöver därför inte delges försäkringsgivaren eller antecknas på försäkringsbrevet.

För återkallelse av förmånstagareförordnande gäller samma formföreskrifter som för insättandet av förmånstagare.

I kommunalskattelagens 31—33 och 46 §§ med tillhörande anvisningar återfinnes beskattningsreglerna rörande pensionsförsäkringar. De tillkom i huvudsak år 1950 i samband med en allmän reglering av beskattningen av försäkringsanstalter och försäkringstagare. Reglernas innebörd är följande.

Med pensionsförsäkring förstås i beskattningshänseende sådan försäkring, enligt vilken icke skall utgå andra försäkringsbelopp än ålderspension, invalidpension eller efterlevandepension eller med sådan pension förenat kapitalbelopp, som utgår i samband med att pensionen börjar utbetalas eller upphör eller försäkringen upphör.

Belopp som utfaller på grund av pensionsförsäkring räknas som skattepliktig inkomst och avdrag medges i regel för premierna. Avdragsrätten tillkommer försäkringstagaren. Däremot regleras inte i kommunalskattelagen vem som är skattskyldig för utfallande belopp. I normalfallet där pensionen utgår till försäkringstagaren eller dennes efterlevande utgör skattskyldighetsfrågan intet problem. Den som uppbär beloppet skall då självfallet även beskattas. I de fall där särskild förmånstagare finnes insatt och utfallande belopp utbetalas till förmånstagaren kan däremot tvekan uppkomma om hos vem skattskyldigheten ligger.

Denna fråga har visst samband med begränsningarna i avdragsrätten för periodiska understöd. Avdrag för sådant understöd medges i regel inte om fråga är om understöd till person i givarens hushåll eller — med undantag för skadestånd — understöd till annans undervisning eller uppfostran. Avdrag medges ej heller för periodiska understöd till bolag, föreningar, stiftelser och andra juridiska personer.

I avsaknad av vägledande avgöranden från högsta instans har viss osäkerhet rått om vem som är skattskyldig för belopp som utfaller på grund av pensionsförsäkring och som utbetalas till särskilt insatt förmånstagare. Genom ett utslag av regeringsrätten den 11 november 1958 torde emellertid ett prejudicerande avgörande ha kommit till stånd. I utredningspromemorian sammanfattas rättsläget på området för tiden intill nyssnämnda utslag sålunda.

Oklarhet har därför rätt särskilt beträffande beskattning av belopp, som utgått till förmånstagare under försäkringsägarens livstid, men man har — med hänsyn till grunderna för 1951 års lagstiftning — hittills ansett sig

kunna utgå från att bestämmelserna om beskattning av periodiska understöd i tillämpliga delar skulle lända till efterrättelse. Denna ståndpunkt har sålunda intagits av Livförsäkringsbolagens skattenämnd (se yttrandena nr: 260—262), av riksskattenämnden, taxeringsmyndigheterna och kammarrätten. Även försäkringsgivarna torde under senare år vid sin rådgivning till allmänheten ha utgått från att försäkringens ägare vore skattskyldig för utfallande belopp, som utbetalats till förmånstagare, därest ägaren icke vore berättigad till avdrag för beloppet såsom för periodiskt understöd.

Regeringsrättens nyssnämnda utslag torde innebära att denna uppfattning frångåtts. I det av regeringsrätten avgjorda målet hade en person år 1940 tecknat en pensionsförsäkring enligt vilken en livränta skulle utgå från och med år 1946. Såsom förmånstagare till livräntan insattes dels vissa släktingar till försäkringstagaren och dels två vetenskapliga institutioner. Förmånstagareförordnandena var inte oåterkalleliga. Målet gällde vem som var skattskyldig för de belopp som uppburits av institutionerna. Regeringsrätten fann att laga grund inte kunde anses föreligga att upptaga beloppen till beskattning hos försäkringstagaren.

För närvarande torde således gälla, att belopp, som tillfaller någon på grund av förmånstagareförordnande, icke skall beskattas hos försäkringstagaren. Huruvida beloppet utgör skattepliktig inkomst för den som uppburit beloppet, får bedömas enligt vanliga regler. Regeringsrättens utslag avser visserligen ett fall då juridisk person insatts såsom förmånstagare, men det kan förmodas att utgången skulle ha blivit densamma om fråga i stället gällt exempelvis utbetalning till person i försäkringstagarens hushåll.

I detta sammanhang torde även få erinras om bestämmelsen i punkt 10 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen, som reglerar den situationen att ett försäkringsavtal ändras så att en pensionsförsäkring övergår till att bli kapitalförsäkring. Enligt nämnda författningsrum skall den mot kapitalförsäkringen svarande premiereserven och övriga tillgodohavanden vid tidpunkten för ändringen anses såsom belopp som utfallit på grund av pensionsförsäkringen. Premie för kapitalförsäkring är i princip inte avdragsgill och utfallande kapitalförsäkringsbelopp beskattas i följd härav inte. Om en person först fått avdrag för premier för pensionsförsäkring och försäkringen genom avtalsändring därefter får karaktär av kapitalförsäkring, skulle — om inte denna särskilda bestämmelse fanns — utfallande försäkringsbelopp bli skattefritt, trots att avdrag för premierna tidigare erhållits.

3. Utredningspromemorian. De sakkunniga framhåller att avdragsrätt enligt allmänna regler inte föreligger för periodiskt understöd till juridisk person eller för gåvor till allmännyttigt ändamål. Genom att insätta juridisk person som förmånstagare till pensionsförsäkring kan avdrag emellertid indirekt erhållas för utgifter av angivet slag. Försäkringstagaren har ju tidigare fått avdrag för försäkringspremierna. Därtill kommer att förmånstagaren kan vara sådan juridisk person, hos vilken skatteplikt för mottaget belopp icke uppkommer.

På samma sätt kan vidare indirekt avdrag erhållas för enstaka gåvor, för vilka avdragsrätt icke föreligger vid taxering, och för periodiska gåvor i sådana fall, då avdragsrätt icke föreligger för periodiskt understöd, således till annans undervisning och uppfostran, till person, som tillhör givarens hushåll, o. s. v.

Utredningsmännen anser att anledning saknas att i fortsättningen lämna försäkringsägare — utredningen använder av skäl som anges i det följande detta uttryck i stället för uttrycket försäkringstagare — möjligheter att genom förmånstagareförordnande dirigera utbetalningen av belopp, som han eljest skulle vara skattskyldig för, på sådant sätt att han indirekt erhåller avdrag för kostnader, som enligt allmänna regler inte är avdragsgilla. De finner det önskvärt att överensstämmelse nås mellan bestämmelser om beskattning av pensionsförsäkringsbelopp och gällande bestämmelser om beskattning av gåvor och periodiska understöd. Utfallande belopp bör därför, framhålls det i promemorian, upptagas som intäkt hos försäkringens ägare, eftersom denne, om förutsättningar därför finns, kan erhålla avdrag för motsvarande belopp såsom periodiskt understöd eller, om fråga är om tjänstepension, som pensionsutbetalning.

De sakkunniga påpekar att det sagda har avseende på belopp som utfaller under försäkringsägarens livstid. Utfaller försäkringsbeloppet efter försäkringsägarens död, gör sig icke samma synpunkter gällande. De sakkunniga anför härom följande.

Utredningsmännen kan för sin del icke förebringa något skäl mot att förmånstagaren blir skattskyldig för dessa belopp. Tvekan kan föreligga endast i sådana fall, då beloppen tillfaller juridisk person. I och för sig torde nämligen kunna sägas att det är oegentligt att pensionsbelopp över huvud taget skall tillfalla juridisk person. Det må emellertid erinras om att juridisk person normalt insättes som förmånstagare på sådant sätt att de fysiska personer, som är i behov av efterlevandeskydd först tillgodoses. Eftersom pensionsförsäkring med garanterade utbetalningar (försörjningsränta) oftast endast tecknas av den, som har familjemedlemmar eller andra anhöriga att sörja för, torde utbetalning av försäkringsbelopp till juridisk person efter försäkringsägarens död mera sällan förekomma. Försäkringsägaren kan ej heller förutse i vilken utsträckning sådana utbetalningar skall förekomma. Enligt utredningsmännens mening är frågan om beskattning av belopp, som tillfaller juridisk person såsom förmånstagare efter försäkringsägarens död följaktligen av ringa fiskaliskt intresse och utredningsmännen anser därför med hänsyn tagen jämväl till de praktiska svårigheter av olika slag lagstiftningsåtgärder på denna punkt utan tvivel skulle medföra, att ett ingripande här i varje fall bör anstå till dess det visar sig att behov därav föreligger.

I utredningspromemorian användes uttrycket försäkringens ägare i stället för försäkringsavtalslagens motsvarande uttryck, försäkringstagaren. Härom anföres följande.

I regel torde tvekan icke råda om vem som är ägare till försäkringen. Om ägaren avlider och förmånstagaren får förfoganderätt till försäkringen, inträder han i den avlidnes rätt. Han blir ägare till försäkringen och kan i sin

tur insätta förmånstagare. Annorlunda är däremot förhållandet om förordnandet är så utformat, att förmånstagaren icke blir ägare till försäkringen utan endast har rätt att disponera över de belopp, som utfaller under hans livstid. Det är ovisst huruvida detta kan ske genom förmånstagareförordnande. Ordalydelsen i 102 § försäkringsavtalslagen giver närmast vid handen, att han icke i sin tur skall kunna insätta förmånstagare till dessa belopp. Om han likväl skulle anses ha sådan rätt, bör han jämföras med ägare och i denna egenskap beskattas för pensionsbeloppen.

De sakkunniga har övervägt att i nu förevarande hänseenden göra skillnad mellan återkalleliga och oåterkalleliga förmånstagareförordnanden. Är förordnandet oåterkalleligt, framhålles det, kan man göra gällande, att ägaren genom att helt avstå från dispositionsrätten över utfallande belopp vidtagit åtgärder som kan likställas med ett avhändande av förvärvskälla. Emellertid kan förbindelse att icke återkalla förmånstagareförordnande begränsas att avse enstaka utbetalning, varigenom skillnaden mellan detta förordnande och ett återkalleligt förordnande blir obetydlig. Icke heller kan man helt bortse från möjligheten av att försäkringsägaren och förmånstagaren ingår överenskommelser, som innebär att oåterkalleligheten endast är skenbar. Med hänsyn härtill finner utredningsmännen det icke motiverat att göra skillnad mellan återkalleligt och oåterkalleligt förordnande.

Med utgångspunkt härifrån föreslås i utredningspromemorian att 53 § kommunalskattelagen och 6 § förordningen om statlig inkomstskatt kompletteras med en bestämmelse av följande innehåll. Försäkringsägare skall vara skattskyldig för belopp som utgår på grund av pensionsförsäkring, oavsett om han är fysisk eller juridisk person. Det får sedan ankomma på försäkringens ägare att i anledning av utbetalningen söka erhålla det avdrag för omkostnad eller periodiskt understöd vartill han enligt därom gällande regler kan vara berättigad. Vid ägarens död skall dock skattskyldigheten övergå på förmånstagaren, även om denne inte blir ägare till försäkringen.

Den föreslagna bestämmelsen avses skola omfatta även tjänstepensionsförsäkringar.

Därutöver har utredningsmännen beaktat även det fall att en pensionsförsäkring byter ägare. I promemorian anföres därom följande.

Enligt utredningsmännens mening torde problemet vara aktuellt endast då äganderätten övergår till juridisk person under försäkringsägarens livstid. Från fiskalisk synpunkt synes det icke vara någon fråga av betydelse, men anledning torde dock föreligga att hindra exempelvis, att en person tecknar en pensionsförsäkring mot engångspremie och därefter under sin livstid överlåter försäkringen till sådan juridisk person, som enligt gällande arvsskatteförordning icke är skyldig utgöra skatt för gåva. Genom att äganderätten på sådant sätt överföres till juridisk person, synes nämligen försäkringen ha förlorat sin karaktär av pensionsförsäkring och utredningsmännen anser därför motiverat, att de påföljder, varom stadgas i punkt 10 anvisningarna till 32 § KL, i dylikt fall skall inträda för överlåtaren.

En föreskrift av sådant innehåll föreslås såsom tillägg till denna anvisningspunkt.

De föreslagna bestämmelserna torde inte, påpekas det i promemorian, behöva föranleda några ändringar i uppbördsförordningen. De sakkunniga anför därvid följande.

Bestämmelser om försäkringsgivarens skyldighet att innehålla preliminär A-skatt finnes i 3 § 2 mom. första punkten och 39 § uppbördsförordningen. De nu föreslagna beskattningsbestämmelserna torde icke behöva medföra någon ändring i angivna författningsrum, eftersom tvekan icke torde behöva uppkomma för vem skatt skall innehållas. Även i fråga om tjänstepension åvilar visserligen enligt förslaget skattskyldigheten försäkringens ägare, d. v. s. arbetsgivaren, men eftersom belopp, som utbetalas till förmånstagare i detta fall kommer att utgöra skattepliktig intäkt av tjänst för denne, följer av gällande bestämmelser, att skatt skall dragas för förmånstagaren.

Slutligen föreslår de sakkunniga ett tillägg till taxeringsförordningens bestämmelse om skyldighet för försäkringsanstalt och understödsförening att utan anmaning till ledning för taxeringen lämna uppgift om belopp som utgivits på grund av sådan försäkring att skatteplikt föreligger (37 § 1 mom. punkt 3 taxeringsförordningen). Det föreslagna tillägget innebär, att uppgiften skall innehålla besked om försäkringens ägare.

De sakkunniga anser, att de föreslagna bestämmelserna bör tillämpas första gången vid 1960 års inkomsttaxering, dock att äldre bestämmelser bör gälla i fråga om dels belopp som före den 1 januari 1959 utbetalas till förmånstagare och dels belopp som utgår på grund av oåterkalleligt förmånstagareförordnande, som gjorts före den 1 januari 1959.

4. Remissyttrandena. I remissyttrandena har behovet av en lagstiftning på området i regel vitsordats. De i utredningspromemorian föreslagna åtgärderna har även i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran av statskontoret, riksskattenämnden, pensionsstyrelsen, försäkringsinspektionen, överståthållarämbetet samt länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län.

Folksam, Svenska försäkringsbolags riksförbund samt Svenska personalpensionskassan har ställt sig positiva till en lagstiftning i utredningspromemorian syfte men har förordat att denna erhåller en annan utformning.

Kammarrätten slutligen har avstyrkt förslaget och uttalat att ytterligare utredning bör föregå ett slutligt ståndpunktstagande till hithörande problem.

Från remissyttrandena torde följande få återges.

Kammarrätten framhåller bl. a. följande.

Principiellt måste inom beskattningsrätten i huvudsak gälla, att den vilken såsom därtill berättigad lyfter en inkomst också blir skattskyldig därför. I nu förevarande fall, där fråga är om skattskyldighet för förmånstagare tillförsäkrade, på grund av pensionsförsäkring utgående belopp, har denna princip enligt regeringsrättens avgörande fått göra sig gällande. Förmånsta-

garen har i verkligheten fått sig tillförsäkrad en självständig rätt gent emot försäkringsgivaren, något som otvetydigt gäller åtminstone där förordnandet om förmånstagare gjorts oåterkalleligt. Att vid sådant förhållande överflytta skattskyldigheten till försäkringstagaren kan svårigen motiveras med att, under utnyttjande av laglig möjlighet därtill, förmånstagarinstitutet kommit till användning i förhållande till ett rättssubjekt som är i beskattningshänseende privilegierat. När skattskyldighet stadgas för mottagaren av periodiskt understöd, under det givaren äger åtnjuta avdrag för samma belopp, har man bortsett från huruvida, med hänsyn till skattens progressivitet, en minskning av skattebeloppet inträder eller ej, liksom från möjligheten att mottagaren rent av ej kommer att taxeras till inkomstskatt överhuvud. Det bör då knappast vara något i och för sig stötande däri, att en juridisk person, som av statsmakterna ansetts från allmänna synpunkter värd att åtnjuta skattefrihet, utsetts till förmånstagare. Syftet härmed kan väl i allmänhet icke vara att undandraga det allmänna skatt, eftersom transaktionen dock medför avstående av en försäkringstagaren tillkommande rätt.

Kammarrätten anvisar dock såsom en väg för att nå det i promemorian åsyftade målet att avdragna premier återföres till beskattning, när såsom förmånstagare insättes någon, till vilken försäkringstagaren icke kan med avdragsrätt utge periodiskt understöd.

Även i yttranden som är positiva till en lagstiftning på området har betänkligheter framförts mot den konsekvensen av förslaget att skatteanspråket kommer att rikta sig mot annan än den som uppbar inkomsten.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län framför sådana betänkligheter men har — då länsstyrelsen inte kunnat finna någon lämpligare lösning av frågan — likväl tillstyrkt det framlagda förslaget.

Även *försäkringsinspektionen* har vissa erinringar mot den principiella utformningen av den i utredningspromemorian föreslagna lösningen. Bl. a. påtalas det förhållandet, att vid tjänstepensionering arbetsgivaren skall upp- taga utbetalda pensioner såsom intäkt och därefter ha rätt att göra avdrag för samma belopp såsom kostnad. Försäkringsinspektionen finner metoden onödigt omständlig och arbetskrävande. Det kan knappast anses förenligt med vedertagna bokföringsprinciper att på detta sätt låta samma belopp två gånger passera en arbetsgivares vinst- och förlusträkning. Motivet för den föreslagna konstruktionen torde, framhålls det, ligga i kontrollsynpunkten. Denna torde dock sakna relevans, åtminstone vid kollektiv tjänstepension. Föreliggande utredning belyser inte mera ingående om särskilda kontrollbehov kan föreligga i fråga om vissa former av individuell pensionsförsäkring. Eftersom en omedelbar författningsjustering är nödvändig för att förhindra att en praxis, som utformats i enlighet med regeringsrättens förut berörda utslag, leder till en icke avsedd skattefrihet, torde någon närmare utredning på denna punkt inte medhinnas. Inspektionen tillstyrker därför att den nu erforderliga författningsändringen utformas enligt de principer förslaget innehåller. Om en fortsatt utredning skulle visa, att modifikationer i bestämmelserna skulle behövas, kan jämkning följa senare.

Frågan om tjänstepension skall omfattas av de föreslagna bestämmelserna har berörts i de yttranden som avgivits av Folksam, Svenska försäkringsbolags riksförbund och Svenska personal-pensionskassan.

Svenska personal-pensionskassan anför i denna fråga bl. a. följande.

Till att börja med måste framhållas, att möjligheterna till åtgärder av sådant slag som föranlett den ifrågavarande utredningen praktiskt taget äro uteslutna i fråga om tjänstepensionsförsäkringar. Där finns det nämligen regelmässigt tre parter i försäkringsavtalet, sålunda förutom försäkringsgivaren den arbetsgivare som tecknat försäkringen och den anställd för vilken försäkringen tecknats. Något utrymme för ytterligare förmånstagarförordnande beträffande pensioner finns därför som regel icke, och i varje fall icke förrän den anställd lämnat arbetsgivarens tjänst. SPP har sig icke bekant något fall, då en f. d. anställd begärt få sätta in annan förmånstagar i stället för den eller de i de allmänna försäkringsvillkoren angivna. SPP skulle, om något sådant fall uppkomme, för sin del ställa sig avvisande mot ett dylikt arrangemang. — — —

Av det sagda framgår, att det i fråga om tjänstepensionsförsäkringar skulle innebära en helt orealistisk konstruktion att, som de sakkunniga synas göra, fingera att det är arbetsgivaren som uppbär pensionen från SPP och att han därför i princip skall skatta för den, medan han sedan vidarebefordrar pensionen till pensionären och därvid får avdraga den vid beskattningen. Förhållandet är i själva verket det, att arbetsgivaren är helt avkopplad från pensionsutbetalningen, som i stället sker direkt till pensionären från SPP, varvid i föreskriven ordning avdrag göres för källskatt. Det må i detta sammanhang påpekas, att arbetsgivaren mången gång inte ens vet hur stort pensionsbelopp som utbetalas till pensionären, eftersom till grundpensionen ofta komma återbäringsbelopp efter vissa rätt kompiletrade beräkningar.

Kassan yrkar för sin del att bestämmelserna utformas så att i fråga om tjänstepensionsförsäkring pensionstagaren och icke den tidigare arbetsgivaren göres skattskyldig.

Liknande synpunkter framföres av *Folksam*, som därjämte framhåller att tjänstepensionsförsäkring är en klart avgränsad kategori av pensionsförsäkring och att något missbruk av skattebestämmelserna inte behöver befaras beträffande denna kategori försäkringar.

Svenska försäkringsbolags riksförbund framhåller att det helt dominerande antalet fall, då utbetalning på grund av pensionsförsäkring sker till annan än försäkringstagaren, avser just tjänstepensionsförsäkringar, där den anställd och hans efterlevande är förmånstagar. Det kan i dessa fall, anser förbundet, inte råda någon tvekan om att skattskyldigheten för utfallande belopp bör åvila förmånstagar. — Förmånstagarreförordnanden till förmån för juridisk person eller sådan fysisk person, beträffande vilken förutsättningar för avdrag såsom vid periodiskt understöd inte föreligger, är förhållandevis sällsynta. Det är emellertid blott i dessa fall som skattskyldigheten slutligt skall stanna på försäkringstagaren. Riksförbundet finner att det inte är praktiskt att skattskyldigheten primärt lägges på försäkringstagaren, eftersom det i det helt övervägande antalet fall är förmånstagar som slutligen skall erlägga skatten.

Den i promemorian föreslagna särskilda bestämmelsen rörande beskattning i samband med försäkringens överlåtelse på annan juridisk person än pensionsstiftelse har berörts i ett par yttranden. *Svenska försäkringsbolags riksförbund* anser, att skattskyldighet blott bör inträda vid gåva och förutsätter därvid att skattskyldigheten kommer att åvila givaren. *Riksskattenämnden* ifrågasätter om den i det framlagda författningsförslaget intagna undantagsbestämmelsen rörande pensionsstiftelser har praktisk betydelse.

Bestämmelsen att försäkringsanstalts kontrolluppgift rörande pensionsförsäkring skall innehålla uppgift även om försäkringens ägare har mött invändningar.

Svenska försäkringsbolags riksförbund framhåller att uppgiften om försäkringens ägare skulle bli till nytta endast i ett relativt fåtal fall. Antalet förmånstagare som varje år uppbär pensionsbelopp på grund av tjänstepensionsförsäkringar uppgår till ungefär 30 000. Riksförbundet tillägger följande.

Härtill kommer de försäkringar, där försäkringstagarna enligt reglerna för periodiska understöd skall kunna göra avdrag för de på grund av försäringen utfallande beloppen, och där således uppgiften om försäkringstagare likaså är helt överflödigt. Det framgår härav tydligt att försäkringsgivarna genom den föreslagna ändringen ålägges ett mycket omfattande men helt improduktivt merarbete. Och dock stannar det icke härvid.

Då försäkringstagarna enligt de sakkunnigas förslag skall deklarera för utfallande pensionsbelopp, behöver även de uppgift om beloppens storlek. — — — Det måste anses åligga försäkringsbolagen att härmed biträda sina försäkringstagare, vilkas majoritet säkerligen önska fullgöra sin deklaraationsplikt på ett så fullständigt sätt som möjligt, även om en underlåtenhet i hithörande fall icke kan utsätta dem för något straffansvar, eftersom den icke innebär undandragande av skatt.

Riksförbundet anser det inte rimligt att bolagen i majoriteten av fall, då kontrolluppgift skall lämnas, måste uppge fakta som inte är av betydelse. Förbundet föreslår därför att den särskilda uppgiftsskyldigheten begränsas till annan pensionsförsäkring än tjänstepensionsförsäkring.

Svenska personal-pensionskassan uttalar sig i samma riktning.

Försäkringsinspektionen ifrågasätter i viss mån behovet av det föreslagna tillägget till 37 § 1 mom. taxeringsförordningen. Om en arbetsgivare på båda sidor av vinst- och förlusträkningen skall upptaga de exakta pensionsbelopp, som utbetalas av försäkringsgivaren, kommer han, liksom taxeringsnämnderna, att från försäkringsgivaren få uppgift om dessa belopp.

Riksskattenämnden framhåller att kontrolluppgift från arbetsgivare m. fl. skall avse den som är skattskyldig för beloppen i fråga d. v. s. försäkringens ägare. Kontrollen av beskattningen av eventuella periodiska understöd i form av förmånstagarreförordnanden får vid sådant förhållande ske i vanlig ordning genom korrespondens mellan vederbörande taxeringsnämnder.

Bestämmelserna i 37 § 1 mom. taxeringsförordningen bör, förklarar nämnden, omarbetas i enlighet därmed.

Den föreslagna reformens inverkan på **u p p b ö r d s b e s t ä m m e l s e r n a** berörs av *riksskattenämnden*. Nämnden anför.

Enligt 39 § 1 mom. uppbördsförordningen torde skyldighet för utbetalaren att verkställa skatteavdrag icke föreligga, när mottagaren av utfallande pensionsförsäkringsbelopp icke är ägare av försäkringen; enligt förslaget är det ju försäkringens ägare och icke förmånstagaren som är skattskyldig för utfallande belopp. Riksskattenämnden anser någon invändning icke böra riktas häremot. Nämnden anser det sålunda icke lämpligt med en sådan omläggning av förfarandet, att vid utbetalning av försäkringsbelopp till förmånstagaren skatteavdrag skulle verkställas för gäldande av skatt, som åvilar annan person nämligen försäkringens ägare. Enligt riksskattenämndens mening torde sålunda någon ändring av uppbördsbestämmelserna i denna del icke bli erforderlig, därest de sakkunnigas förslag genomföres.

Svenska försäkringsbolags riksförbund anför i denna fråga bl. a. följande.

Om de sakkunnigas förslag genomfördes, torde nog resultatet i många fall komma att bli att försäkringsbolagen skulle bli tvungna att göra avdrag för preliminärskatt för den tidigare arbetsgivaren-försäkringstagaren. Denne i sin tur vore skyldig att tillhandahålla den tidigare anställde-förmånstagaren full pension, i förekommande fall med nytt avdrag för preliminärskatt. Dessa förhållanden skulle lätt komma att bli så tilltrasslade för alla parter — inte minst för uppbördsmyndigheterna — att det måste vara av stort värde att undvika dem i så stor utsträckning som möjligt. Vidare skulle effekten bli att försäkringstagaren kunde komma att få ligga ute med avsevärda belopp, som först efter lång tid komme att restitueras till honom, eller för att undvika detta kunde tvingas att begära jämkning av preliminär skatt. Ett sådant resultat kan icke medföra annat än missnöje och irritation.

Dessa problem skulle i de flesta fall elimineras om skattskyldigheten i enlighet med vad riksförbundet ovan föreslagit primärt lägges på förmånstagaren. Om förutsättningarna skulle vara sådana att försäkringstagaren rätteligen skall beskattas för de utfallande pensionsbeloppen, kan förmånstagaren hemställa hos uppbördsmyndigheten om befrielse från avdrag för preliminärskatt. Sådan hemställan skulle dock med den av riksförbundet här föreslagna uppläggnings icke behöva förekomma i många fall. Med det förfarande som de sakkunniga rekommenderat är det däremot att befara att uppbördsmyndigheterna skulle överhopas av dylika framställningar, måhända bl. a. från de flesta av rikets arbetsgivare som tecknat tjänstepensionsförsäkringar för sina anställda.

Svenska försäkringsbolags riksförbund påpekar att frågan om vem som är ägare till en tjänstepensionsförsäkring inte kan anses löst. Riksförbundet förordar därför benämningen försäkringstagare, då fråga är om den som tecknat försäkringen. *Svenska personal-pensionskassan* ger uttryck åt samma uppfattning. *Riksskattenämnden* ifrågasätter om inte samma uttrycksätt som i 12 § förordningen om arvsskatt och gåvoskatt kan komma till användning, nämligen försäkringstagare och den som vid försäkringstagares död erhåller förfoganderätten över försäkringen.

5. **Departementschefen.** Av den föregående redogörelsen framgår, att reglerna om beskattning av förmånstagare till pensionsförsäkring kan utnytt-

jas för att erhålla avdrag vid inkomsttaxeringen för sådana gåvor och understöd som eljest inte är avdragsgilla. De författningsändringar som föreslås i utredningspromemorian avser att förhindra sådant missbruk av pensionsförsäkringar. Remissinstanserna har i regel funnit att en ändring av nuvarande regler på området bör komma till stånd. Inte heller enligt min uppfattning bör det godtas, att ett insättande av förmånstagare till pensionsförsäkring utnyttjas för att erhålla en eljest inte medgiven eller avsedd avdragsrätt.

Enligt sakkunnigförslaget skulle alla förmånstagareförordnanden beröras av de nya reglerna. Dessa innebär i princip att den som fått avdrag för premierna skall deklarerat utfallande försäkringsbelopp som inkomst och att han, om allmänna regler ger honom möjlighet därtill, får avdrag för beloppet som periodiskt understöd eller omkostnad. I den mån sådan avdragsrätt föreligger, skall förmånstagaren i sin tur deklarerat försäkringsbeloppet som inkomst. För att motverka missbruk i ett jämförelsevis begränsat antal fall skulle sålunda ett mera komplicerat förfarande stadgas beträffande taxeringen av samtliga pensionsförsäkringar.

Vid remissbehandlingen har även uttalats, att de föreslagna reglerna bör förenklas och att de bör utformas så att de inte berör det stora flertalet försäkringar. Därvid har tillika framhållits, att missbruk inte torde behöva befaras i fråga om tjänstepensionsförsäkringar.

Vad sålunda anförts synes böra beaktas. De nya reglerna bör alltså inte gälla pensionsförsäkringar, som tagits i samband med tjänst.

Inte heller i fråga om andra pensionsförsäkringar synes det erforderligt att skattskyldigheten generellt flyttas från förmånstagaren till försäkringstagaren. För att nå det avsedda syftet behöver endast föreskrivas, att beskattningen av belopp som utgår på grund av förmånstagareförordnande skall ske hos försäkringstagaren i fall då denne inte skulle ha varit berättigad till avdrag för beloppet om han i stället direkt utbetalat det till förmånstagaren. En sådan bestämmelse bör kompletteras med skyldighet för försäkringsföretaget att på den kontrolluppgift rörande försäkringsbeloppet som skall lämnas till ledning för förmånstagarens taxering lämna uppgift om försäkringstagaren. Härigenom får den taxeringsnämnd som har att taxera förmånstagaren tillfälle att bedöma om anledning kan finnas att i stället beskatta försäkringstagaren. Om så skulle vara fallet, åligger det enligt allmänna regler taxeringsnämnden att i förekommande fall lämna meddelande därom till annan taxeringsnämnd.

Utredningsmännen har även föreslagit, att försäkringstagaren skall beskattas, om han överlåter försäkringen till annan juridisk person än pensionsstiftelse. Denna bestämmelse får ses som ett naturligt komplement till vad som i övrigt föreslagits och bör därför införas.

Jag förordar att lagstiftningen utformas i enlighet med det sagda. Någon ändring av uppbördsbestämmelserna är med denna lösning inte erforderlig. Bestämmelserna synes, såsom föreslagits i utredningspromemorian, böra upptas i tillägg till 53 § kommunalskattelagen, 6 § förordningen om

statlig inkomstskatt och punkt 10 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen. Ändringen i fråga om kontrolluppgifterna bör lämpligen införas i 37 § 2 mom. taxeringsförordningen. Författningsförslagen har, under beaktande av de här framförda synpunkterna, bearbetats inom finansdepartementet.

De nya bestämmelserna bör gälla försäkringsbelopp som utbetalas under år 1959. Undantag bör dock göras i fråga om förmånstagareförordnanden som meddelats före 1959 års ingång och som visas inte hava kunnat återkallas efter nämnda tidpunkt. Jag vill i detta sammanhang erinra om att jag i direktiven för utredningen, publicerade den 29 december 1958, bl. a. uttalat att, om förmånstagareförordnande verkställdes framdeles, man borde räkna med att de nya bestämmelserna kunde komma att gälla även sådana förordnanden. — Av praktiska skäl bör dock författningsändringarna tillämpas först vid 1960 års taxering.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga inom finansdepartementet upprättade förslag till

- 1) lag om ändrad lydelse av 53 § och punkt 10 av anvisningarna till 32 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370);
- 2) förordning angående ändrad lydelse av 6 § förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt; samt
- 3) förordning om ändrad lydelse av 37 § 2 mom. taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623).

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställer förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Alice Magnusson

Utredningsmännens förslag

Förslag

till

lag om ändring i vissa delar av kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370)

Härigenom förordnas, att i 53 § kommunalskattelagen införes ett fjärde moment och i punkt 10 av anvisningarna till 32 § sagda lag¹ införes ett andra stycke, allt på sätt nedan angives.

53 §.

4 mom. Ägare till pensionsförsäkring eller, om denne avlidit, förmåns- tagare är skattskyldig för belopp, som utgår på grund av försäkringen.

Anvisningar till 32 §.

10. Ändras försäkringsavtal — — — utbetalt belopp.

Övergår äganderätten till pensionsförsäkring annorledes än på grund av ägares död till annan juridisk person än pensionsstiftelse skall vad i första stycket sägs äga motsvarande tillämpning.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, dock att lagen icke skall äga tillämpning vid beskattning av dels belopp, som före den 1 januari 1959 utgått till förmånstagare, och dels belopp, som efter utgången av nämnda år utgått till förmånstagare, som förordnats före den 1 januari 1959, om förordnandet visas icke kunna återkallas.

Förslag

till

förordning om ändring av 6 § förordningen om statlig inkomstskatt den 26 juli 1947 (nr 576)

Härigenom förordnas, att i 6 § förordningen om statlig inkomstskatt införes ett fjärde moment på sätt nedan angives.

6 §.

4 mom. Ägare till pensionsförsäkring eller, om denne avlidit, förmåns- tagare är skattskyldig för belopp, som utgår på grund av försäkringen.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, dock att förordningen icke skall äga tillämpning vid beskattningen av dels belopp, som före den 1 januari 1959 utgått till förmånstagare, och dels belopp, som efter utgången av nämnda år utgått till förmånstagare, som förordnats före den 1 januari 1959, om förordnandet visas icke kunna återkallas.

¹ Senaste lydelse se SFS 1950 nr 308.

Förslag
till
förordning om ändring av 37 § 1 mom. taxeringsförordningen den 23 november 1956 (nr 623)

Härigenom förordnas, att 37 § 1 mom. taxeringsförordningen den 23 november 1956 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

37 §.

1 mom. Till ledning — — — följande uppställning:

<i>Uppgiftsskyldig</i>	<i>Vem uppgiften skall avse</i>	<i>Vad uppgiften skall avse</i>
1. a) Statlig och — — — enligt uppbördsförordningen.	Den som hos — — — skolat verkställas.	Avlöning, arvode, — — — 1. sägs.
3. Försäkringsanstalt och understödsförening.	Den som från anstalten eller föreningen uppburit belopp, ej understigande 200 kronor för hela året, på grund av försäkring av den art att skatteplikt för beloppet föreligger. <i>För pensionsförsäkring skall tillika lämnas uppgift om försäkringens ägare.</i>	Utgivet belopp.
4. Den som utbetalt — — — 8. Redare.	Den till — — — erlagt sjömansskatt.	Det utbetalda — — — erlagt sjömansskatt.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1959 och har avseende å kontrolluppgifter som skola lämnas år 1960 och följande år.